
Alumna: Cristina Bosch Sierra

Tutora: Montserrat de Rocafiguera

Melodies de guerra

Presentació

La música és un element fonamental en el món del cinema, i en concret en les pel·lícules de temàtica bèl·lica. En aquest context, l'objectiu d'aquest treball és determinar si el cinema de guerra, que com a subgènere existeix en el món cinematogràfic, també té un patró comú pel que fa a música. Per això ens ha calgut buscar elements que fossin comuns en les diferents bandes sonores seleccionades, cerca que ha estat feta seguint diferents criteris: cronològics (escollint almenys dues pel·lícules de cada dècada, a partir dels anys quaranta fins a l'actualitat), criteris de reconeixement (premis de la crítica i del públic, com els Òscar), criteris segons l'orientació religiosa dels compositors i directors (com a conseqüència de comprovar que la indústria cinematogràfica està fortament dominada per persones d'origen jueu), i, finalment, uns criteris més diversos, però que em semblaven imprescindibles, com són una pel·lícula d'animació infantil, una pel·lícula la banda sonora de la qual ha estat composta i dirigida per una dona i un film musical. El segon objectiu del treball és molt més personal, ja que consisteix a compondre una banda sonora que pogués esdevenir el *soundtrack* de la novel·la *El violí d'Auschwitz*, escrita per Maria Àngels Anglada.

«La música és tan potent i tan penetrant que ens porta records al llarg de tota la vida.» Aquesta és una de les frases que expliquen el perquè del present treball de

---

---

recerca. «Melodies de guerra» gira al voltant de moltes pel·lícules que tenen com a temàtica la Segona Guerra Mundial, i que han estat seleccionades per la música de les seves bandes sonores. La ment humana és capaç de recordar melodies que semblaven oblidades i que el subconscient s'encarrega de recuperar-les, sorprenentment, fins i tot anys després d'haver-se estrenat les pel·lícules.

Les bandes sonores generen emocions i formen part del procés d'aprenentatge de les persones; tenen un fort component d'atracció i estimulen records en l'espectador, a vegades més potents que la pròpia imatge. La indústria cinematogràfica ha aprofitat aquest recurs per arribar a tot tipus de públic, i per això les bandes sonores de les pel·lícules s'han envoltat d'una sèrie de recursos i pautes que he analitzat a fons des de diferents perspectives musicològiques: durada, mode, tonalitat, ritme, instrumentació, textura musical, forma, etc.

Metodologia

La metodologia del treball s'ha fonamentat en tres grans blocs. El primer ha estat el de la recopilació i selecció de les pel·lícules que podien ser més representatives per al tema que ens interessava treballar. Ha estat una feina minuciosa perquè volíem ser el màxim d'objectives en la selecció. El segon bloc havia de passar per l'anàlisi musical dels *soundtrack*, anàlisi que havia d'incloure, necessàriament, els elements més intrínsecs de la música. Hem escoltat totes les bandes sonores i les hem analitzades a fons, tot cercant patrons que poguessin ser comuns a la temàtica de guerra. El tercer gran bloc és més personal i creatiu, ja que consisteix en la composició d'una banda sonora que pugui donar fil musical a la novel·la *El violí d'Auschwitz*, de Maria Àngels Anglada, en cas que aquesta novel·la es volgués portar al cinema. Per a aquest tercer bloc, hem utilitzat tots els coneixements que ens ha aportat l'anàlisi dels *soundtracks* de totes les pel·lícules. Per poder fer un *soundtrack* que fos el màxim de fidel a la novel·la ens hem documentat sobre la temàtica del llibre i hem entrevistat la germana de l'autora de la novel·la: Enriqueta Anglada.

Cos del treball

Primerament hem estudiat i resumit per una banda la música i les bandes sonores, i per l'altra el cinema i, més concretament, el cinema de guerra. A partir d'aquí ens hem centrat en el subgènere de «cinema de la Segona Guerra Mundial» dins el conjunt de cinema de guerra. Amb aquest fi hem introduït el treball amb una explicació sobre el que va significar el conflicte de la Segona Guerra Mundial i com el cinema, amb totes les seves formes de difusió i promoció, van escampar les imatges del conflicte a nivell global.

En el treball es deixa constància de la diferència entre la indústria cinematogràfica europea i la nord-americana. Aquesta anàlisi ha estat complicada, com es veurà en

---

---

el treball, perquè la indústria europea, just després de la Segona Guerra Mundial, va emigrar quasi en tota la seva totalitat als Estats Units, degut a la precària situació social, econòmica i política a l'Europa de la postguerra, i al fet que molts directors i productors europeus jueus van haver d'emigrar a Amèrica perseguits pel nazisme. El gruix del treball, però, es troba en dos eixos fonamentals: d'una part l'anàlisi dels *soundtracks* des de tots els punts de vista musicals possibles, aspecte que hem recollit en les fitxes cinematogràfiques i d'anàlisi musical corresponents, i que es troben en els annexos; i de l'altra, la creació d'un *soundtrack* propi, que ha estat compost a partir de la lectura de la novel·la *El violí d'Auschwitz*, de Maria Àngels Anglada. Tot això ens ha portat a la creació d'una banda sonora, que hem enregistrat en un DVD, i d'una partitura que forma part, també, dels annexos.

Conclusions

L'estudi i l'anàlisi dels films ens porta a afirmar que hi ha una «filmografia», que és com s'anomena un conjunt de pel·lícules d'una mateixa temàtica, d'un mateix actor o director, de temàtica de guerra, i més concretament un subgènere sobre la Segona Guerra Mundial. Aquesta temàtica ha estat tractada, tal com hem vist en el treball, des d'un sol punt de vista, i és el dels vencedors de la guerra. La indústria cinematogràfica als Estats Units ha estat dominada per directors, productors, guionistes, etc. que van decidir donar l'enfocament des del seu punt de vista. Hem de tenir en compte, però, que un gran percentatge d'aquests formen part de la comunitat jueva que va escapar del nazisme d'Europa i es va refugiar als Estats Units, on van trobar les oportunitats per tal de poder denunciar aquella persecució.

Les bandes sonores analitzades han sofert canvis significatius al llarg dels anys. Les primeres dècades del cinema, aquestes eren espectaculars, amb molta orquestració, en to major i amb melodies prestades dels grans compositors clàssics, sobretot del romanticisme (Haydn, Beethoven, Wagner, Chopin, etc.). A mesura que el temps passa les peces són més íntimes, especialment en les dècades dels setanta i els vuitanta (reflecteixen sovint la solitud del soldat, conseqüència directa dels esdeveniments de la Guerra del Vietnam) i predominen els tons menors, més tristos. En arribar el canvi de segle, la banda sonora es torna tota una composició simfònica creada expressament, i es converteixen en autèntiques peces simfòniques. Una altra conclusió és que els *soundtracks* han esdevingut un element considerable de comercialització i, per tant, una font important de facturació de les productores. Tots els resultats demostren que les bandes sonores de les pel·lícules de la Segona Guerra Mundial comparteixen trets comuns, tot i que musicalment no les podríem englobar com un gènere propi. Malgrat que la gran majoria de peces tenen una durada d'entre 3 i 4 minuts, estan interpretades per grans orquestracions, pràcticament totes són de compàs binari (4/4) i, en general, són melodies d'una certa senzi-

---

---

llesa, no hem pogut constatar que marquin un patró de gènere musical concret, ja que les bandes sonores són molt diferents. Per tant, tot i que des del punt de vista cinematogràfic es pot parlar de gènere, des del punt de vista musical no, encara que comparteixin trets comuns.

Finalment, cal dir que cada persona percep la música de diferent manera, segons el tempo, la tonalitat, el mode o, sobretot, en funció de les imatges que l'acompanyen. Aspectes com la por, la tristesa, la passió, l'enyor, l'alegria o la nostàlgia són sentiments i percepcions molt personals i íntimes. És per això que, en la composició d'una banda sonora, el músic ha de fer el possible perquè l'experiència sensorial sigui completa. En aquest sentit és fonamental considerar la música com a part essencial d'aquesta experiència. Aquest aspecte l'hem tingut en compte en el moment de compondre el tema del nostre *soundtrack*. Esperem que el resultat hagi estat tan satisfactori per a l'oient com ho ha estat per a nosaltres.

Bibliografia i webgrafia

– ALDRICH, R. EEUU (1967). *Básicos filmoteca: Los géneros cinematográficos*. Ref. Web <<https://www.scribd.com/document/313605398/Ba-sicos-Filmoteca-Una-introduccion-a-la-historia-del-cine>> – ANGLADA, M. À. (1996). *El violí d'Auschwitz*. Barcelona: Ed. Columna Edicions 62. – ARCE, J. (2012). *Música de cine y sentimientos*. Paramount Home Media. Ref. Web <<https://www.docenotas.com/90438/la-historia-del-cine-se-escribe-sobre-un-pentagrama/>> – BREU, R. (2018). *L'escola es fa una selfie*. Barcelona: Associació de mestres Rosa Sensat. – BATISTE TRIADÚ, A. (2013). Blog de música d'Albert Batiste. Ref. Web <<https://albertbatistetriado.wordpress.com/2013/10/24/los-anos-30-y-la-guerra-solo-texto-2/>> – BROWNRIGG, M. (2003). *Film Music and Film Genre*. University of Stirling 2003. Ref. Web <<https://core.ac.uk/download/pdf/40108516.pdf>> – DE SEGURA, M. (2016). *¿Por qué poner música en una película?* Ref. Web <<https://www.elcineenlasombra.com/poner-musica-una-pelicula/>> – GUSTEMS, J. (2010). *Música y sonido en los audiovisuales*. Barcelona: Edicions i Publicacions de la Universitat de Barcelona. – LACASTA Ruiz, J. (2013). *Filmando la II Guerra Mundial*. Universitat Jaume I. – PACHON, A. (1993). *La música en el cine bélico*. Universidad de Extremadura. – Mundo BSO. *The largest site of film music reviews in the world*. <<http://www.MundoBSO.com>> – TORRENT FREIXA, A. (2015). *Migració web i millora d'un sistema de recomanació – musical per a pacients amb demència*. Enginyeria de sistemes audiovisuals. Barcelona: Escola Superior Politècnica UPF. – WALUS, B. P. (2012). *A new modular approach to the composition of film music*. University of Adelaide 2012
